

A-40349

Riigi Põllutöökatsejaama toimetused V

Pilte Leedu põllumajandusest ja ühistegevusest

A. KÄSEBIER

Aratrükk „Ühistegelitest Uudistest“

TALLINN 1933

Kuigi Leedu ei asu meist kaugel, siiski tunneme üldiselt Leedut ja tema majanduselu tunduvalt vähem teistest Balti riikidest. Ainult 10 tundi raudteel, arvates Eesti riigipiirist, ja olemegi Leedu pealinnas — Kaunases.

Võttes osa Balti riikide Agroomide Liidu kongressist, mis peeti Kaunases, oli minul võimalus saada väikest ülevaadet kogu Leedu põllumajandusest, tutvundes kohapeal tähtsamate põllumajanduslike asutustega ning nende tööga.

Üldpilt maast ja rahvast

Üldiselt on Leedu talupojariik — nagu Eestigi. Kogu Leedu haritlaste pere, riigi- ja ühiskonna tegelased, kuigi nad tegelevad praegu enamuses linnades, kui majanduselu keskkohdades, on väga tihedates sidemetes maaga, sest suures enamuses on need kõik võrsunud maalt — kõik talupojalapsed ja elavad alles esimest põlve linnas.

Leedulane on õieti enam tunnete kui mõistuse inimene. Võime ütelda — leedulane mõtleb verega tugevamini kui mõistusega. Tunnete ülekaaluga on mõistetav ka leedulase eriti tugev patriotism, mis seal on väga silmapaistev ja mida leedu rahvajuhid veel eriti püüavad süvendada. Meie patriotism on aastate jooksul väga tuntavalt alla käinud, Leedus näitab see aga veel kogu aeg tõusu, — siin oleks meil küll leedulastelt mõndagi õppida, mida meil tulevikus veel hädasti võib vaja olla.

Maalalalt on Leedu õige vähe suurem Eestist (kogu pindala ümarguselt 56.000 ruutkm), kuid rahvaarvult üle-

tab meid enam kui kaks korda, seega elab rahvas palju tihedamini kui meil. Põllupind on aga Leedus umbes 2,5 korda suurem kui Eestis, mis võimaldab ka suuremale rahvaarvule tööd ja leiba.

Leedu pealinn — Kaunas — võrdub elanikkude arvult Tallinnaga; maakonnalinnad on natukene vähemad meie maakonnalinnadest elanikkude arvult. Teravalt paistab ehituste juures silma vana ja uue vahe nii hästi Kaunases kui ka mujal. Vanad veneaegsed ehitused on Leedu linnades väga viletsad, — uued Leedu iseseisvuse aja ehitused aga väga moodsad, kunstipärased. Eriti teravalt paistab see vahe silma Kaunases, kus vanad kinduslinna ehitused on vaid 1—1½-kordsed, enamuses viletsad lagunevad puumajad, uued aga 4—5-kordsed kivimajad, kunstipäraste ilustustega. Eriti vääriks Kaunase uutest ehitustest nimetamist Leedu riigipanga maja ja peapostkontor.

Linnade elanikkonnas paistab silma juutide rohkus, eriti linnaveertes, kus need mustalt ja räpaselt elavad.

Riietus on üldiselt nii linnades kui maal kehvem meie riietusest.

Mehaanilisi liikumisabinõue kasutatakse tunduvalt vähem kui meil. Hobune on söidu- ja veovahendiks veel üldiselt kasutusel. Sõiduautode hulk on Kaunases palju väiksem kui Tallinnas — voorimees püsib kindlalt omal kohal. Eriti paistab aga silma vähene jalgrataste arv. Meil on juba maal isegi igal sulasel ja tüdrukul jalgratas, rääkimata perepoegadest-tütardest. Leedu taludes aga jalgratas veel peaaegu puudub. Ka linnades on jalgratast õige vähe näha. Samuti on väga silmapaistev veoautode vähesus, võrreldes Eestiga. Meil toimub kaupade vedu, samuti metsavedu pea erandita niihästi maal kui linnas veoautoga. Ainult põllumees teeb veel oma majapidamise vedu ja turgusõidud hobusel (väga tihti aga kasutab ka tur-

126708

gusõidul veoautot ja omnibussi). Leedus aga maal ja vähemates linnades puudub veel veoauto. Kogu kaubavedu maal ja vähemates linnades, samuti ka suured metsaveod toimuvad hobustel. Pikad, tihti kümnetesse koormatesse ulatuvad hobuseveovoorid on Leedu maanteedel tavaline nähe, — meil seda enam ei näe. Ka Kaunases sünnib veel väga palju vedusid hobustega. — Suuremad kauba- ja metsaveod on olnud Leedu põllumehele väga suureks toeks ja kõrvalteenistuseks, mida tuleb hinnata. Meie põllumehel kahjuks ei ole enam veotöödega kõrvalteenistust, — palju valuutat on maetud jõumasinatele ja kulub praegu nende ülespidamiseks; hobuse veojõu kasutamisel jääks see raha kodumaale, meie oma rahva hulka.

Väga hästi on aga korraldatud tihe omnibuse liinide võrk, mis kergendab liikumist.

Raskused, mis Leedu majanduselu arengut on eriti takistanud

Jälgides Leedu põllumajanduslikku arengut, ei tohi unustada seda, et Leedu enne iseseisvust eriti rohkesti kannatas vene surve all. Näiteks leedulastel oli täiesti keelatud 1865.—1904. aastani leedukeelsete trükitoodete, raamatute, ajalehtede jne. avaldamine ja nende lugemine. Vene koole leedulased boikoteerisid, oma koolid olid keelatud, seega ei olnud leedulastel teist omakeelsete kirjaõppimise võimalust kui kodune salajane õppimine ja õpetamine. Alles 1904. a. alates, kui kaob leedukeelne trükikeeld, algab seal nagu uus elu, niihästi kogu rahvamajanduse kui põllumajanduse ümber. Hakatakse asutama põllumeeste seltse, ühistegelisi asutusi, — põllumajandus-kultuuriline propaganda saab jälle võimalikuks. Ei ole siis imestada, kui Leedus enne maailmasõda vaevalt tunti alles ristikehina kultuuri, — kui põllusaagid Leedus olid tuntuvalt madalamad meie tolaeagsetest saakidest. Näiteks statistiliste andmete järele olid terasaagid hektarilt kg arvates:

	Eestis	Leedus
rukis	11,6 kvint.	9,2 kvint.
oder	9,3 „	8,8 „
kaer	9,0 „	8,1 „
kartul	106,8 „	67,2 „

Umbes samasuguse pildi, tunduva tahapoole jäämise, annavad ka teised põllumajanduslikud kultuurid. Looduslikke

kasvutingimusi arvestades peaks olema aga seisukord vastupidine, sest meie kasvutingimused on tuntuvalt halvemad Leedu omadest.

Tähtsamateks tuluallikateks enne maailmasõda Leedu talupojale olid teraviljakasvatust, linakasvatust ja hobusekasvatust. Piimakari, seakasvatust peekoniks ja aiandus on vaid Leedu iseseisvuse ajal välja arenenud.

Eriti tuleb veel märkida, jälgides Leedu põllumajanduse arengut, Leedumaa põhjalikku rüüstamist ja majapidamiste hävitamist maailmasõja ajal. Leedu oli kaua aega atsekoheseks sõja tallermaaks, kus hävitati tihti terved külad ja kihelkonnad kas otsekohese lahingutegevuse läbi või põletati ja lõhuti maha nn. strateegilistel põhjustel niihästi venelaste kui sakslaste poolt. Karjad ja toidutagavarad rekvireeriti sõjaväele. Maailmasõja lõpul arvestati alalejäänud hobuseid vaid 38%, veiseid 48% eelsõja-aegsest arvust. Võrreldes Leeduga olid meil sõja- ja rekvireerimiskahjud tuntuvalt vähemad.

LOODUSLIKUD TINGIMUSED

Looduslikud tingimused põllumajanduses on Leedus üldiselt sobivamad meie omadest. Maapind on võrdlemisi tasane, üksikud kõrgemad kohad ulatuvad vaid 250 m merepinnast kõrgemale.

Valdavaks mullaks on Leedus keskmise tihedusega savimuld, mis on ka üldiselt võrdlemisi viljakas muld. Kergemaid liivamulde tuleb ette siin-seal loodepoolses, kirdepoolses ja ka lõunapoolses Leedumaa osas. Raskeid savimulde ja huumuserikast mustamulla iseloomuga pinda tuleb ette Leedus vaid üksikutes kohtades.

Aluspõhi Leedu mullastikul on enamasti tihe, vett raskesti läbilaskev savi — seega ebasobiv taimekasvaks. Selle tõttu seisavad põllud kevadel kaua märjad ja külmad.

Keskmine aasta õhutemperatuur on Leedus 6,3^o C., seega 1,5^o kõrgem meie keskmisest õhutemperatuurist, mis väga tunduvalt soodustab taimekasvatust Leedus, võrreldes Eestiga. Suinisu, mis meil jahedamatel suvedel enam hästi valmida ei taha, küpseb Leedus väga hästi ja leiab õige laialdast kasvatamist. Suhkrupeet, mis meil vaid viltsaid saake annab, tunneb end seal kaunis kodusena. Samuti on kõigi teiste nõudlikumate taimedega.

Aastane sademete hulk on Leedus

keskmiselt vähe suurem meie keskmisest sademete hulgast. Sademete rohkuse poolest paistab eriti silma Leedumaa loodepoolne osa, ühtlasi on seal ka suvine temperatuur madalam, mille tõttu teraviljakasvatus vähe tahaplaanile jääb, andes esikoha loomasöödakasvatusele. Kirde- ja lõunapoolsed osad, eriti aga viimane, on sademetevaesed ja soojema ilmastikuga taimekasvu hooajal, mille tõttu siin ka teraviljale enam tähelepanu antakse.

MAJANDUSLIKUD TINGIMUSED

Talundite suurus. Maareform

Leedu talundid on kogusummalt tunduvalt vähemad meie talunditest. Leedu talundi keskmine suurus on 15 hektaari, — Eestis 23 hektaari. Eriti paistab silma — võrreldes Eestiga — suur 5—10 ja 10—20-hektaariliste talundite arv. 5—10-hektaarilisi talundeid on Leedus 27,23% kogu talundite arvust (Eestis 16,2%), 10—20-hektaarilisi 32,29% (Eestis 26,2%). Vastavalt sellele on muidugi suuremate, 20—100-hektaariliste, talundite arv Eestis suurem. Suurmajapidamiste arv (üle 100 hektaari) on Leedus jälle vähe suurem, — 0,56% kogu talundite arvust (Eestis 0,4%). Õige väikeste — kääbustalundite — 1—5-hektaarilise maa-alaga talundite arv on enam-vähem võrdne Eestiga.

Selleks, et toita ja anda alaliselt tööd 2—3-liikmelisele perekonnale, arvestatakse Leedus 5—6 hektaari keskmise headusega põllumajanduslikku maad.

Leedu maareform on läbi viidud analoogiliselt meie maareformile. On loodud üle 30.000 uue asundustalu suurmajapidamiste tükeldamise läbi ja uudismaa asustamise tõttu. Praegu käib veel kibe töö — ühismajapidamiste (hingemaa) kruntimine taludeks. Maareformi teostamisel on püütud võimalikult ka kääbusmajapidamisi juureloigete andmise teel muuta elujõulisteks, üht perekonda toitvateks, talunditeks muuta. Siiski üldiselt maareformi läbiviimisega ei ole kääbustalundite arv vähenenud, sest kuigi ühest küljest juureloigete andmise teel osa kääbustalundeid muudeti normaaltalunditeks, siis jälle käsitöökohtade loomisega suurmajapidamiste tükeldamise juures, suurenes kääbusmajapidamiste arv.

PÖLLUTÖÖLISTE TASU JA TÖÖTINGIMUSED

Põllutööliste töötasu on Leedus üldiselt madalam kui meil. Meestööline saab

aastas peremehe toidul 170—250 Ekr. praeguse kursiga ümber arvates (meil 250—320 Ekr.). Meespäevaliste palgad on ligikaudu võrdsed meie palkadega. Eriti oleks veel märkida, et naistööliste palgad on Leedus vaid $\frac{1}{3}$ meestööliste palgast, seega on naistööjõud võrreldes meestööjõuga tunduvalt odavam kui meil.

Üldiselt aga kasutab Leedus põllumajandus palgalist tööjõudu tunduvalt vähem kui meil seda kasutatakse. Kogu põllumajanduses töötavast tööjõust on palgalisi tööjõude Leedus 15,5% (Eestis 23,9%). Võrreldes väiksem palgatöölise arv on seletatav väiksema talundite keskmise suurusega, mille tõttu talupidajad kergemini oma perekonna tööjõuga läbi saavad.

Tööpuudust põllumajanduslikul alal Leedus ei ole, s. o. maal on töötatöölise nimetuski tundmata. Keskmiselt 30 tuhande hingeline aastane rahva juurekasv Leedus on hädavajalik Leedu arenevale põllumajandusele.

KAUBANDUSLIK LÄBIKÄIMINE JA LIIKLEMISTEED

Peale kodumaa linnade varustamise eksporteerib Leedu praegu mitmeid põllumajanduslikke saaduseid. Varematal aegadel olid pea väljaveoartikliteks teravili, lina, hobused, — aeg-ajalt on siia juure tulnud peekon ja või, missugused nüüd järkjärgult ikka suurema ja suurema tähtsuse ekspordis omandavad, jättes teravilja ja lina juba teisele kohale.

Leedu on puht põllumajanduslik maa, millega on ka seletatav põllumajandus-saaduste eksport. Kogu Leedu rahvast on põllumajanduslikkudel aladel tegev 76,7% (Eestis 58,8%), tööstuses ja käsitöö aladel 6,4% (Eestis 15,2%), kaubanduses, transpordis ning sides 3,6% (Eestis 7,3%). Seega annab Leedus põllumajandus enam kui $\frac{3}{4}$ kogu rahvast eluülespidamist — teenistust ja leiba.

Suur enamus Leedu ekspordist on juhitud Lääne-Euroopasse, kuhu see läheb peamiselt mereteed Klapeida (Meemeli) sadama kaudu. Klapeida, ainuke Leedu sadam, on väga tähtsaks kaubanduslikuks keskkohaks. Sadam on kogu talv jäävaba, välja arvatud mõned üksikud erakordselt külmad talved.

Raudteid on Leedus võrreldes maa-alaliselt enam kui Eestis, — võrreldes rahvaarvuga aga vähem kui Eestis. Nõnda tuleb Leedus iga 100 km² kohta 31,6 km raudteed (Eestis 26,3 km), — iga 1000 elaniku kohta tuleb aga Leedus

0,765 km raudteed (Eestis 1,136 km).

Maanteed võrk on Leedus puudulik. Kuigi siin Leedu iseseisvuse ajal on tehtud suuri edusamem, siiski on korralikkude teede võrk liig hõre. Ka jäta-
vad teed oma omadustelt väga palju soovida. Teise järgu teed, eriti sügiseti ja kevadeti, on tihti väga raskesti läbi-
pääsetavad raskematel sõidukitel ja koormatel.

PÖLLUMAJANDUSLIKU KREDIIDI VÕIMALUSED JA SELLE KASUTA- MINE

Leedu talundite võlakoormatus on üldiselt tunduvalt väikesem kui meil. Talundite võla üldsumma on Leedus umbes 159 miljonit Eesti krooni (Eestis 115,4 milj. kr.), mis jagades võla üldsumma talundite arvule annab võlga keskmiselt ühe talundi kohta 550 Eesti krooni (Eestis 870 kr.). Ka võlaga koormatud talundite hulk on suhteliselt palju väikesem. — Leedus 40—45% kogu talundite arvust (Eestis 55%).

Leedu talupoja suuremateks võla-
usaldajateks on riiklikud pangad, kuid ka eravõlgade osa on kaunis suur — umbes 27% kogu võlast.

Asunduslaenude summa on Leedus umbes 15,5 milj. Eesti krooni (Eestis 39 milj. kr.); maaparanduslaenu 9,4 milj. Eesti krooni (Eestis 3 milj. kr.); ikal-

Eeskujuliku väiketalu elamu

duslaene 8,9 milj. Eesti krooni (Eestis 2,3 milj. kr.). Siit näeme, et asundus-
laene on Leedus vähem välja antud kui meil, sellevastu aga maaparandus- ja ikalduslaene tunduvalt enam kui meil.

Leedu talundite vähem võlakoormatus kergendab tunduvalt Leedu talupoja seisukorda praegusel kriisiajajärgul. Üleilmiline põllumajanduskriis annab end Leedus põllumehele praegu väga vähe tunda. Öieti kuni 1931. aasta lõpuni ei tunnud veel Leedu nimetust — põllumajanduskriisi, kuna see juba naaberriikides end teravalt tunda andis. Alles 1932. aastal hakkab kriis tunduma ka Leedu põllumajanduses, sest üldine turukonjunktuuri muutumine väga sügavalt põllumajanduse kahjuks ei võinud jääda mõjuta.

TAIMEKASVATUSLIK ÜLEVAADE

Põllutöökultuuris seisavad esikohal Leedus teraviljad (meil põlluhein), — üle poole kogu põllupinnast on teraviljade all. Teraviljadest seisab esikohal pinnalatuselt rukis, teisel kohal kaer ja segavili, kolmandal kohal oder ja nisu. — Rukis ja nisu kasvatatakse enamasti taliviljadena mustal kesal. Vikikesa leiab üldiselt väga vähe kasutamist, vähe enam on hakatud viimastel aastatel kasutama ristikukesa.

Valdavaks külvikorras on kolmeväljaline külvikord — kesa, talivilil, suivilil. Suuremates majapidamistes ja üldse kõigis üksiktalundites on viimastel aastatel tarvitusele võetud juba rohkemaväljalised, moodsamad külvikordad, mis sisaldavad kas ühe või enam välju põlluheina ja juurvilju. Väga palju takistab otstarbekohaste külvikordade tarvitusele võtmist Leedus paljudes kohtades veel valitsev ühismaapidamiste (hingemaapidamiste) süsteem, nagu seda meilgi leidub veel Saare- ja Setumaal, mida ei ole suudetud veel likvideerida. Ühismaapidamiste planeerimine üksiktalunditeks on aga kibedasti käimas, mis varem-hiljem teeb lõpu ühismaapidamisele ja selle pahedele.

Väetuste alal seisab Leedus, nagu meilgi, esikohal lauda sõnnik. Haljapäetised leiavad vaid katsetena kasutamist üksikutes kohtades, eriti maa lõuna- ja läänepoolsetes osades kergematel muldadel. — Kunstväetisi kasutatakse üldiselt võrdlemisi vähe — võrreldes põllupinnaga sama palju kui meil — 46,8 kotti väetisi iga 100 hektaari põllupinna kohta. Võrreldes Eestiga kasutatakse Leedus enam fosforväetisi — 89,2 protsenti kogu väetiste hulgast (Eestis 74,8%); vastavalt vähem kasutatakse siis kaali- ja lämmastikväetisi.

Põllutöömehaanilist ja üldse mehaanilist tööjõudu põllumajanduses

kasutatakse Leedus võrdlemisi vähe. Näiteks iga 1000 hektaari põllumajandusliku maa kohta tuleb Leedus 4,6 niidu- ja lõikusmasinat (Eestis 11,6), 1,2 reaskülvimasinat (Eestis 2,3). — Samasuguse pildi saame peaaegu kõigi põllumajanduslikkude masinate juures, mis näitab, et masintööjõudu kasutatakse umbes poole vähem kui meil. Masintööjõu vähem tarvitamine on suurel määral tingitud odavamast inimtööjõust, mis asetab masintööjõu.

Rõhuvas enamuses rahuldavad põllukultuurid praegu Leedus sisemaa tarvidusi. — Tähtsamad leivaviljad — rukis ja nisu — olid küll mõne aasta eest ka tähtsal kohal väljaveos. Näiteks veeti Leedust välja teravilja 1930. a. kokku 34.452 tonni, kuid nüüd on see väljavedu soikunud kõrgete tollide tõttu. — Ka er, oder ja segavili on aga alati olnud peamiselt oma majapidamise nõuete rahuldamiseks.

Eriti tuleb aga märkida võrdlemisi laialdast kaunviljade kasvatust Leedus (külvipind üle 80.000 hektaari), mis ületab enam kui 20-kordselt meie kaunviljakasvatuse pindala. Kasvatatakse peamiselt hernest, uba ja vikki niihästi sisemaa tarviduse rahuldamiseks kui ka väljaveoks. Sisemaal leiab kaunvili kasutamist niihästi inimtoiduks kui ka loomasöödaks. Varem kasutati kaunvilja eriti rohkesti inimtoiduks paastu ajal, millest leedulased kui katoliiklased ja usklik rahvas eriti kinni pidasid. Väljaveos on peale muu leedu vikk kui seemnevili haljastoidu kasvatamisel hinnatud ja otsitud, sest leedu vikki tuntakse kui eriti kõrgekasvuliku ja leherikast, mis annab seetõttu rohke ja väärtusliku haljasmassi.

Linakasvatuse omab Leedus ka võrdlemisi tähtsa koha. Põllupinnalt võrreldes on lina Leedus 5. kohal (meil üks viimastest). Kuigi ka Leedus viimastel aastatel madala lina hinna tõttu on linakasvatuse tagasi tõmbumas, siiski püsib see veel tuntuvalt elujõulisemana kui meil, sest madalamad tööpalgad võimaldavad ka odavamalt lina ümber töötamist. — Peale linavarte on hinnatud välismaades ka Leedu linaseeme, mida välja veetakse seemneviljana.

Juurviljade kasvatuse on Leedus eriti märkida suhkrupeedi kasvatust, mis on Leedusse toodud alles viimastel aastatel, kuid võtab oma alla juba üle 6000 hektaari põllupinda. Suhkrupeet töötatakse suhkruks Leedu oma suhkrufabrikus — Kvietiskis (Mariampoli ligdal). Suhkrupeedi kasva-

tuse laienemisega on kavatsus veel teine suhkrufabrik asutada, mille teostamisel oleks kaetud kogu maa tarve oma suhkruga.

AIAKULTUURID RAHULDAVAD OMAMAA TARVET

Aiakultuuridest on eriti märkida võrdlemisi laialdast tubakakultuuri, eriti Lõuna-Leedus Kalvariija ümbruses. Arvestatakse, et Leedus on tubaka all umbes 200 hektaari aiamaad. Leedu tubakakasvatust sai omale alguse Saksa okupatsiooni ajast, kus ei olnud võimalik väljast tubakat sisse tuua. Praegu rahuldab sisemaa tubakas suure osa oma tarbest; ainult parem I sordi tubakas tuuakse veel välismaalt, ülejäänud osa ja põllumehe omatarbe rahuldab aga täielikult kodumaal kasvatatud tubakas.

Laialdane kurgikasvatuse, millega leedulased olid varem väga kuulsad, kus seisid terved suured põllud kurgikasvatuse teenistuses, teeb praegu vähjakäiku, sest puuduvad turud saagi realiseerimiseks. Vene turg sulgus maailmasõjaga ja hiljem lõppes Saksa turg kõrgete tollide tõttu.

Samuti on soiku jäänud võrdlemisi rohkearvuline maasikakasvatuse turgede sulgemisel.

Nimetamist väärib veel aianduses puuviljakasvatuse umbes 4 miljoni viljapuuga (Eestis 2,3 milj. viljapuud), mis teeb praegu edusamme.

ROHUMAADE SEISUKORD

Rohumaade pindala on üldiselt Leedus tuntuvalt vähem kui meil, mitte ainult suhteliselt põllumaaga, vaid ka absoluutselt. Nõnda leiab kasutamist Leedus kogu põllumajanduslikust maast niitudena 13,31% (Eestis 29,4%), karjamaadena 8,94% (Eestis 22,9%). Põlluheina all on kogu põllumaast Leedus 14% (Eestis 20,3%). Seega on kokkuvõttes rohumaade all pinda Eestis 2 korda enam kui Leedus.

Saagid rohumaadelt on väga kõikevad, eriti looduslistel rohumaadel, sest nende hulgas esineb nii hästi kõrgesaaigilisi jõgedest ülejutatavaid niite kui ka viletsaid vesiseid sooheinamaid. Kultuurrohumaad on ainult üksikuid siin seal leida katse- ja eeskujumajapidamistes. Üldiselt on kogu Leedu iseseisvuse ajal rohumaade kultuur teinud vähem edusamme põllukultuurist — alles viimastel aastatel püütakse anda enam

tähelepanu ka rohumaadele kui kõige odavamale karjasöödale.

Pilte loomakasvatuse alt Leedust HOBUSEKASVATUS JA HOBUSTE TÖÖJÕU KASUTAMINE

Hobune on olnud juba vanast hällist ajast arvates leedulase lemmikloomaks. Enne maailmasõda olid leedu hobused tuntud ja otsitud, kui vähenõudlikud ja vastupidavad loomad. Keskmiselt arvestatakse hobuste väljavedu Leedust sel

Tavaline taluelamu

ajal 30.000 peale. Maailmasõda hävitas väga palju Leedu hobustest, kuid varsti peale sõda tõusis hobuste väljavedu uuesti kaunis tähtsale kohale ja jõudis loomade arvult 1927. aastal lähedale eelsõjaaegsele väljaveole. Tähenadatud aastal veeti Leedust välja statistika andmetel 27.163 hobust. Viimastel aastatel on aga hobuste väljavedu madalate hindade tõttu väga tagasi läinud.

Leedus tuleb keskmiselt iga 100 hektari põllumajandusliku maa kohta 14,8 hobust (Eestis 7,6), seega on Leedus maa-alaga võrreldes hobuseid kaks korda enam kui meil. Suurem hobuste arv on siin tingitud sellest, et leedu talupoeg kasvatab hobuseid enam müügi kui seda meil tehakse, et Leedus on põllumaa hulk, võrreldes kogu põllumajanduslikult kasutatava maaga, suur ja, et Leedu põllumuld on suures enamuses oma iseloomult tuntavalt raskem meie muldadest, mis nõuab harimiseks enam hobuse tööjõudu.

Puhastverd leedu hobust ei leidu praegu enam mitte palju. Uuemate, raske-

mat vedu nõudvate põllutööriistade tarvitusele võtmisega on ka leedu põllumees hakanud nõudma raskemat, leedu hobusest vähe tugevama veoga looma. Selleks on Leedu hobust risteldud Ardenneidega, mille tulemuseks on nüüd rohkesti tarvitusel n. n. Leedu Ardenne. — Meemeli ringkonnas aga leidub väga rohkesti Ida-Preisi hobust ja selle segaverd Leedu maahobusega.

PIIMASAADUSTE TOOTMINE

Üldine veiste arv, samuti piimaloomade arv Leedus ületab meie veiste ja piimaloomade arvu tuntavalt. Toodangu suuruse poolest jääb aga Leedu kari maha meie karjast. 1931.-32. kontrollaasta andmetel on Leedu kontrollkarjade keskmine toodang: piima 2343 kg (Eestis 2518 kg), võirasva 88,0 kg (Eestis 92,7 kg). Piima keskmine rasvaprotsent samadel andmetel on Leedu kontrollkarjadel vähe kõrgem — 3,76% — kui meil (3,68%).

Võistlevad Leedus praegu kolm karjatõugu — Leedu maakari, Hollandi mustakirja kari (Leedu-Hollandi kari) ja Taani punane kari (Leedu punane kari). — Kõige arvulisem on nendest Leedu maakari. Värvilt, kujult, suuruselt ja ka toodanguvõimelt on see kari väga mitmesugune. Leidub nende hulgas väga häid loomi, kuid ka halbu. Üldiselt on aga Leedu maakarjal kõrge piimarasva protsent, — keskmiselt üle 4%, seejuures aga tihti 4,5—5%. Madal piimarasva protsent on vaid erandjuhtudel. Eriti aga hinnatakse kõrgelt Leedu maakarja vähenõudlikkust, vastupidavust karmile kliimale, peaaegu täiesti tiisikusvabasust ja üldist vastupidavust nakkushaigustele.

Piimatoodangu tõstmise sihiga on hakatud viimasel ajal Leedu maakarja järjekindlalt paaritama Taani punasekarja pullidega, lootes ühendada järglastes Leedu maakarja vastupidavust ja kõrget piimarasva protsenti Taani punasekarja suurema toodanguga. — Tulemusi tuleb veel ära oodata.

Must-valge kirju Hollandi kari on enamuses sisse toodud Hollandist ja Ida-Preisimaalt. Hiljem on toodud tõuloomi peamiselt samadest maa-dest vaid piiratud arvul, eriti on aga püütud tõuparanduseks tuua kõrgeväärtuslikke sugupulle. Must-valge kirju karja leidub peamiselt Meemeli ringkonnas ja Lõuna-Leedus.

Ka Taani punasekarja algmaterjal on Leedusse toodud juba kaua

enne maailmasõda. Praegu leidub seda kõige sagedamini maa põhja- ja idapoolses osas, kuid tuntavalt vähem kahest eelpool nimetatud karjatõust. Heade sugupullide sisseveoga püütakse ka Taani punastkarja parandada, eriti toodangu ja piimarasva protsendi suhtes.

Teistest karjatõugudest leidub Leedus vaid üksikuid karju, ja need ei vääri mainimist.

Karjakontrollitöö on Leedus veel vähe arenenud. Esimesed kontrollühingud asutati Leedus alles 1923. aastal (Eestis 1909. a.). 1931.-32. aastal oli Leedus karjakontrollühinguid 138 (Eestis 249), kontrollühingute liikmeid samal ajal 2499 (Eestis 5503), kontrolli all olevaid loomi 26.864 (Eestis 43.846). Seega on kontrollühingute võrk palju hõredam meie omast.

Kokkuvõttes peab aga mainima, et Leedu piimakarjapidamine on teinud Leedu iseseisvuse ajal suuri edusamme ja Leedu piimasaaduste eksport näitab kuni viimase ajani järjekindlat tõusu, kuna see meil viimasel ajal vähjakäiku teeb. Viimane nähe on tingitud sellest, et meie viisime küll oma piimatoodangu kiiresti kõrgele, kuid tegime seda kallilt, mis ei võimaldanud enam võistlemist hindade langusel, kuna Leedu oma madalama, kuid seda odavamana toodanguga püsis võistlusvõimelisena.

SEAKASVATUSE SEISUKORD

Seakasvatus on Leedus võrdlemisi väga hästi arenenud. Sigade üldarv ületab 3—4 korda meie sigade üldarvu. — Öieti on seakasvatus Leedus väga vana põlumajanduse haru. Hilisemaajaline muudatus seisab siin vaid üleminekus peki-seakasvatusest peekonikasvatusele, vastavalt turunõuete muutumisele. Pekisea kasvatusel oli väga heaks materjaliks Leedu oma maasiga, peekoni kasvatusele üle minnes oli aga möödapäässematu valge inglissea sissetoomine. Eksporttapamajade kindel nõue, et nemad teatud ajast alates võtavad vastu vaid valget Inglise siga ehk Inglise sea ja Leedu maasea segaverelisi, avaldas suurt mõju, mille tõttu juba 1932. aastal tulid müügile vaid Inglise sead ja Inglise ning Leedu maasea segaverelised.

Erilist märkimist väärrib ka siin asjaolu, et peekoni väljaveo hulk näitab Leedus kuni viimase ajani järjekindlat tõusu, kuna see meil on tuntavalt langedud. Viimane asjaolu näitab, et Leedu on ka väga madalate peekonihindade juures veel võistlusvõimeline, mis on

tingitud Leedu odavast tööjõust ja otsarbekohasest ning õiglasest väljaveo korraldusest.

TEISED LOOMAKASVATUSE HARUD

Lambakasvatus leiab Leedus väga vähe poolehoidu. Leedu võrdlemisi niiske kliima ei ole ka sugugi sobiv lambakasvatuseks. Kasvatatakse lambaid vaid talumajapidamiste oma nõuete rahuldamiseks.

Linnukasvatuses väärrib mainimist hanekasvatus, mis annab kõrvalsissetulekut väikemajapidamistele. Müügile lähevad haned osalt sise-, osalt välisturgudel. — Kanakasvatus ei ole Leedus omale küllalt pinda leidnud, mis on põhjendatud senise munakaubanduse halva korraldusega. Eraäride ebaausa võistluse tagajärjel lõpetas ühistegeliline munaäri oma tegevuse. Jäid tegutsema vaid eraärid, kellel polnud südamel mitte munakaubanduse korraldamine produtseerijate huvides, vaid oma suur vahekasu, mille tagajärjel aga munade produktsioon suuresti langes. Kaasa aitasid siin ka veel omaaegsed madalad välisturu hinnad. — Alles nüüd, kus 1931. aastast alates ühistegeliline võiväljaveo keskkoh võttis oma kätte ka munade ekspordi, on märgata huvi tõusu kanakasvatuse vastu.

Leedu talupoja vanker

Huvitav on siin märkida, et Leedus ühehobuse vankrit peaaegu ei tuntagi. Ka ühe hobusega sõidab leedulane sama vankriga, üks hobune tiisli külge rakendatult

PÖLLUTÖÖMINISTEERIUMI PEA- TEGEVUSALAD

Leedu põllutööministeerium, vastavalt oma tegevusaladele, jaguneb nelja departemangu ehk osakonda: metsandus-departemang, veterinaar-departemang, põllumajandus-departemang ja maakorraldus-departemang. — Üldiselt võime tähendada, et põllutööministeerium on Leedus kogu põllumajandusliku organisatsiooni juht, kui mitte iga kord otsekohele, siis vähemalt kaudselt korraldades ja toetades ka kõiki teisi organisatsioone ja ettevõtteid, kes töötavad põllumajanduse edu suunas.

Nimetan siin vaid mõnd üksikut tegevusala põllutööministeeriumist, mis eriti kaugeleulatava tähtsusega Leedu majandusel. — Metsandus-departemangu valitseda ja korraldada on 97% kogu Leedu metsadest, mis kuuluvad riigile. Üldse on Leedus metsi võrdlemisi rohkesti — 15,74% kogu pindalast on metsade all. — Veterinaar-departemangu on loonud tiheda loomaarstide võrgu üle kogu maa, mis seab peamiselt põllupidajate otsekohele teenistuses. Peale selle on korraldatud täpne tervishoidlik kontroll eksporteeritavate loomade ja loomasaaduste kohta.

Maakorraldus-departemangu erilistest suurematest tööddest on märkida ühismaapidamiste (hinge-maa) kruntimine üksiktaludeks, maareformi teostamine ja suuremate kuivendustööde korraldamine põllupidajate poolt riikukul toetusel. Ühismaapidamiste korraldamise töö suurust mõistame vaid siis, kui teame, et Leedus oli 1918. aastal 8550 küla ühismaapidamise alusel, kusjuures ühismaapidamiste pindala oli 1.620.650 hektari, s. o. ligemale 40% kogu Leedu põllumajanduslikust maast peeti ühismaapidamistena. Nendest on ümber korraldatud üksiktalunditeks Leedu iseseisvuse ajal 14 aasta jooksul 3321 küla — ülejäänud ootavad veel järjekorda. — Maareformi ulatus on ligikaudu võrdne Eestiga. Leedus oli samuti nagu Eestiski enne maareformi üle poole põllumajanduslikust maast suurmajapidamiste kasutuses, nüüd ulatub see veel vaid kümnendikprotsentidesse. Alale on jäänud vaid üksikud paremad suurmajapidamised n. n. kultuurmajapidamistena, mille ülesandeks on olla eeskujuks ümbruskonnale põlluharimises, karjapidamises ning teistes tehnilistes küsimustes ja varustada ümbruskonna väi-

kemajapidamisi sordiviljaga ning tööloomadega.

Põllumajandus-departemangu tähtsamaks ülesandeks on põllumajandusliku hariduse edendamise, mis sünnib osalt otsekohe ministeeriumi kaudu, osalt põllutöökoja kaudu. Põllutööministeeriumile vahenditult alluvad: Põllumajanduslik Akadeemia Dotnuvas, põllumajanduslikud kõrgemad koolid, mitmesugused erikoolid, põllumajanduslikud keskkoolid ja osa talvekoole ning kursuseid. Enamus talvekoole, samuti täienduskoole ja kursuseid alluvad põllutöökojale. — Seega sünnib Leedus kogu põllumajandusliku hariduse juhtimine põllutööministeeriumi kaudu. Akadeemilise põllumajandusliku hariduse saamine, mis meil sünnib ülikooli kaudu, on Leedus võimaldatud iseseisvas Põllumajanduslik Akadeemias, mida tuleb pidada õnnelikumaks korralduseks kui meie praegune korraldus, kus põllumajanduslikku osa ülikoolis tihti vastu seinatatakse pigistada, alahinnates ja võltsihinnates selle kui rakendusliku teaduse osa meie majandusel.

Leedu Põllumajanduslikul Akadeemial on neli osakonda: taimekasvatuse, loomakasvatuse, põllumajanduse ja kodumajanduse osakonnad. Õppetöö kestab 7 semestrit. Üliõpilaste arv kõigub 200 ja 300 vahel.

Kõrgemateks erikoolideks Leedus on: aianduskool, Fredas, — kultuurtehnika-kool, Kedainias, — piimanduskool, Belvederis, — loomaarstidekool, Gruzdziais, — metsanduskool Alytus'es. Õppetöö kestab piimandus- ja metsanduskoolis kaks aastat, teistes kolm aastat.

Põllutööministeeriumi poolt ülevalpeetavaid üheaastaseid alampõllutöökoole oli 1932. aastal 10 kooli 207 õpilasega, — erapõllutöökoole samal ajal 4, üle 100 õpilasega. Kodumajanduskoole, mis kõik erakoolid, oli samal ajal 8, kokku 259 õpilasega. Lisaks eelnimetatud koolidele töötavad Leedus veel talvekoolid ja põllumajanduslikud klassid rahvakoolide juures.

PÖLLUTÖÖKODA

Leedus on Põllutöökoda tegevuses 1926. aastast alates. Põllutöökoja täiskogu koosneb 36 liikmest, kellest 22 valitakse põllupidajate poolt, 12 mitmesuguste põllumajanduslike organisatsioonide poolt. Seega ületab meie Põllutöökoda Leedu koja liikmete arvult kahekordselt. Tööulatuselt on aga Lee-

du Põllutöökoda laiemaulatuslikum. — Et suures kogus, nagu seda on täiskogu, ära hoida paratamatult tekkivaid aegaraiskavaid, enamasti asjatuid, pikemaid arutusi ja vaielusi tehnilistes küsimustes, otsustatakse Leedu Põllutöökodas kõik tehnilised küsimused vastavates erikomisjonides.

Et kaitseda põllumajanduse huvisid, on Põllutöökoda alati tihedas kontaktis põllutöoministeeriumiga kõigis seaduseandlistes küsimustes, mis puutuvad otsekohe või kaudselt põllumajandust. Samuti võtab Põllutöökoda oma esindajate kaudu osa teiste riiklikkude ja poolriiklikkude asutiste komisjonidest, kus leiavad arutust põllumajanduslikud küsimused.

Palju tööd on teinud Leedu Põllutöökoda põllumajandusliku hariduse levitamisel. Nõnda peeti üleval Põllutöökoda poolt 1932. aastal 12 põllutöö talvekooli kokku 267 õpilasega. Eriti suur on aga Leedu põllumajanduslikkude klasside arv algkoolide juures. Kuigi nende põllumajanduslikkude klasside otsekohene õppetöö allub vastavatele algkoolijuhatajatele, siiski läheb kogu organiseerimistöö Põllutöökoda agronoomide nõuandjate kaudu. 1932. aastal oli tegevuses 298 põllumajandusklassi 5432 õpilasega. Kavatsus on edaspidi teha sunduslikuks põllumajanduslikkude klassides õppimine neile algkooli lõpetajaile, kes ei lähe edasi õppima keskkooli, seega saaks kogu maatööle jääv noorsugu põllumajanduslikke ettevalmistuse, mida Leedu peab vajalikuks oma põllumajanduse huvides.

Agronoomilise nõuande tööks, mis toimub ka Põllutöökoda kaudu, jaguneb Leedu 63 jaoskonda, igas jaoskonnas oma nõuandjaga. Peale selle on veel ametis 20 maakonna agronoomi. Viimaste ülesanne on instrueerida jaoskonna nõuandjaid, asutada ja korraldada põllumajanduslikke koole ning korraldada ja koordineerida põllumajanduslikkude ühingu tegevust. Talvel on aga niihästi maakonna- kui ka jaoskonna-agronoomid õpetajateks talvekoolides, põllumajanduslikes klassides ja muidugi ka lühemaajalistel kursustel. — Maakonna- ja jaoskonna-agronoomide kõrval on veel ametis Põllutöökoda juures 20 ehitusnõuandjat ja umbes 40 nõuandjat-eriteadlast mitmesugustel põllumajanduslikel aladel.

Mainimata ei saa ka jätta Põllutöökoda tegevust maanoorte organiseerimise asjus ja nende koonda-

mises noorteklubidesse. 1933. a. tegutses Leedus juba 476 klubi (Eestis ca 130) umbes 14.000 liikmega (Eestis ca 3000). Leedus korraldatakse maanoorte organiseerimist ühest keskkohast ja ühise kava järele, mille tõttu ka selles töös on märgata head edu, — meil kahjuks on ka see organiseerimistöö tehtud vanema põlve võistluse asjaks, mille tõttu puudub ühine korraldus ja jätab kogu see organiseerimistöö paljugi soovida.

Leedu maanoorte klubid võtavad vastu välismaa agronoomi oma lippudega ja lilledega

Põllumajandusliku kirjanduse levitamise alal on aga Leedu Põllutöökoda teinud otse uskumatu edusamme. Nõnda ilmub Põllutöökoda poolt väljaantav põllumajanduslik ajakiri (nädalaleht) „Üksninko Patarejas“ 60.000 eksemplaris (meil „Põllumajandus“ 6000 eks.?). Sellist edu ei julge meie põllumajanduslikud ajakirjad endale ette kujutada. — Vähemad põllumajanduslikud brošüürid, kas ajakirjade kaasandena või eraldi väljaantavad, ulatuvad aga isegi kuni 300.000 eksemplarini.

Ehitusnõuandja, kodumajandusnõuandja ja -põllumajandusliku raamatupidamise korraldus talunduse korraldamisel enam-vähem sarnaselt meie nõuandete ja korraldustele.

Ka põllumajanduslike katse- ja uurimistööde korraldamine Leedus on Põllutöökoda käes. Põllumajanduslikke katsejaamu on Leedus neli,

missugused töötavad taimekasvatustlike (maaharimine, väetamine jne.) küsimuste alal. Peale selle on eri sordiarendusjaamad, taimekaitse, loomakasvatuse ja teised erikatsejaamad. Osa katsejaamu töötab veel filialedega. Kõik katseasutised töötavad eri põhikirjade ja määruste alusel ja on oma töökorraldustes täiesti iseseisvad. Ainult töökaavad ja eelarve lähevad läbi sellekohase nõukogu — põllumajandusliku uurimis-instituudi, mis asub Põllutöökoja juures ja koosneb ainult vastavatest eriteadlastest.

PÖLLUMAJANDUSLIKUD ÜHINGUD JA NENDE KESKÜHING „LIETUKIS“

Leedu ühistegeline liikumine saab kindlamale alusele „ühistegevuse edendamise seltsi“ asutamisega Vilnos 1908. aastal. Siit peale juba algab kavakindl töö Leedu ühistegelisel põllul. Töötulemus on ka kergesti märgatav, kui vaatame, et Leedu maa-alal on juba maailmasõja algul, 1914. a., umbes 200 tarvitajateühingut (Eestis 138), umbes 200 ühistegelise rahaasutist (Eestis 104), umbes 80 mitmesugust põllumajanduslikku ühingut (Eestis umbes 350). — Seega ületas tarvitajateühingute ja ühistegeliste rahaasutiste arv ligemale kahekordselt samalaadiliste ühistegeliste asutiste arvu meil. Puht põllumajanduslik ühistegevus (piimaühingud, karjakontrollühingud ja masinatavitajateühingud) jääb aga arvult neljakordselt meist järele.

Suur maailmasõda hävitas aga Leedu ühistegevuse pea täielikult, eriti põllumajandusliku ühistegevuse. Siin tuli vanaad varemotel ja ühtlasi ka põllumajanduse varemotel algada põllumajandusliku ühistegevusega täiesti otsast peale. Sellega on ka seletatav, et 1923. a. ei olnud Leedus veel mitte ühtegi piimaühingut (Eestis oli samal ajal juba 212 ühispiimatalitist), sest peale ühingute lagunemise oli ka piimakari täiesti hävitatud sõjatalermaal. Teistel ühistegevuse aladel paranes seisukord juba Leedu iseseisvuse ajal kiiresti.

Eriti elavaks muutub tegevus Leedu ühistegevuse põllul 1923-ast aastast alates, kus asutati ka Leedu põllumajanduslikkude ühingute keskühing „Lietukis“, kes muutub asutamise peale kohe mitte ainult ühistegevuse keskkohtaks, vaid kogu Leedu põllumajandusliku arengu algallikaks ja emaks. „Lietukis“ oma esimes-

tel tegevusaastatel 1923.—1926. a. tegeles küll enam üldise põllumajandusliku arengu juhtimisel kui kaubanduslikul alal. Ka „Lietukise“ liikmete enamus oligi põllumeesteseltside käes, kelle otsekohene tegevus ei olnud mitte kaubanduslikul alal, vaid põllumajanduskultuuri arendamine. Oieti oli ka sel ajal tähtsam õpetada ilmaturgudel võistlusvõimeliste põllumajandusaste valmistamist ja alles siis asuda täie hooga nende turustamise küsimuste lahendamisele. — „Lietukis“ täitmisel ajal kitsamas ulatuses kõiki neid põllumajanduslikke ülesandeid, mis on praegu Põllutöökoja ülesanneteks. „Lietukisel“ olid ametis oma agronoomilised töötajad põllumajandusliku nõuandetöö alal, kes korraldasid põllumajanduslikke kursusi, tegid eeltööd põllumajanduslikkude organisatsioonide asutamiseks, korraldasid loomade töu arendustööd ja andsid juhatused põllumeestele kõigis teisteski põllumajanduslikes küsimustes. „Lietukis“ andis ka välja oma põllumajanduslikku ajakirja ning põllumajanduslikke brošüüre. „Lietukise“ algatusel asutati ka „Leedu karjakontrollühingute keskühing“ ja tõukarjaseltsid. „Lietukise“ kaudu on importeeritud Leedusse umbes 800 tõulooma. — Paralleelselt karjaarendustööga õhutas „Lietukis“ südilt ka ühismeieride asutamist, nõnda et 1926. aastal töötas neid juba 89, kus need koondusid siis samal aastal oma keskühingu „Pienocentras'e“ ümber. — Ka teraviljade kvaliteedi tõstmises on „Lietukis“ teinud tänuväärte tööd, õhutasid sordiarendustööd ja muretsedes paremaid sordivilju seemneks põllumeestele, ühtlasi asutades sorteerimispunkte müügile tulevate viljade paremaks puhastamiseks. — Kõik see põllumajanduslik organiseerimise ja õppetöö oli „Lietukisele“ nagu iseenesest mõistetavaks kõrvaltöök, sest puudus veel organ, kes seda möödapääsemat kultuurtööd oleks teinud. Alles 1926. aastal Põllutöökoja asutamisega vabanes „Lietukis“ suures enamus sellest kõrvaltööst, saades ka siis aega enam tähelepanu juhtida oma otsekohesele tööle — ühistegelisele kaubanduslikule osale.

Kaubanduslikus osas püüab „Lietukis“ igakülgselt rahuldada põllumajanduse nõudeid. Nõnda on „Lietukis“ kõigi tähtsamate põllumajandustarvete — masinate, väetiste j. t. — sisseostu keskkohtaks, samuti aga kõige

tähtsamate põllumajandussaaduste — või, teravilja, lina j. t. — ühiselt turuletoimetajaks. — Kuni 1931. aastani „Lietukise“ kaupleb vaid põllumajandustarvetega, siis aga liituvad „Lietukise“ juure veel tarvitajateühingud, kes kauplevad esimesejärgu elutarvetega, mis vajalikud niihästi põllumeestele kui ka teistele elanikkudele. Seega suureneb „Lietukise“ kaubaartiklite hulk soola, tubaka ja teiste vajalikumate elutarvetega. Et saada umbkaudset pilti „Lietukise“ tegevuse ulatusest ja üksikharudest, olgu märkida, et „Lietukise“ 1932. a. üldine kaupade läbimüük 28,8 milj. litti jaguneb: teravili 11,4%, kunstväetised 18,7%, seemned 0,8%, põllutööriistad ja masinad 2,7%, mitmesugused elutarved 59,6%. — „Lietukisel“ oli 1932. aastal liikmeteks 138 ühingut umbes 18.000 liikmega, mis on kuld võrdlemise väike arv, kuid see näitab nüüd kindlat tõusu. „Lietukisel“ on, arvestades kõike eelpoolmääritut, väga suured teened Leedu põllumajandusliku ühistevõime rajamisel ja põllumajanduskultuuri arendamisel.

PIIMAÜHINGUTE KESKÜHING „PIENOCENTRAS“

Ühispiimatalituste asutamisest peale koondus üks osa neist põllumajandusliku keskühingu „Lietukise“ juure. Samal ajal 1924. a. algas aga teisest küljest Leedu Põllumeeste Liit organiseerima ka piimaühinguid ja asutas uue piimaühingute keskühingu „Pieno Sajunga“. Seega tekkis kaks keskkorraldust piimaühingutele. Et ära hoida asjata jõudude killustust ühistegelaste pe-

res, saadi kokkulepe uue iseseisva piimaühingute keskühingu „Pienocentras“e“ asutamisega. „Lietukise“ juure koondunud ühingud ühinesid kõik otsekohe uue keskühinguga, „Pieno Sajunga“ juure koondunud ühingud tulid ka enamuses otsekohe „Pienocentras“e“ juure üle ja varsti likvideerus „Pieno Sajunga“. Tegelik piimaühingute koondumine ühise keskühingu ümber toimus seega 1927. ja 1928. aastal. Praegu on „Pienocentras“e“ 274 liiget. Kogu Leedu võieksportist läks „Pienocentras“e“

kaudu 1932. aastal 96%, mida tohib õigusega nimetada väga heaks saavutuseks. Eestist veeti välja 1932. aastal ühistegeliste keskühingute kaudu vaid 60,8% kogu võitoodangust, ülejäänud osa läks eraettevõtete kaudu välisurgudele.

„Pienocentras“e“ kaudu toimub 1930-st aastast alates ka kanamunade eksport, mis näitab nüüd pidevat tõusu. 1932. aastal läks „Pienocentras“e“ kaudu välisurgudele ligemale 9 milj. muna.

Peale ekspordi varustab „Pienocentras“e“ piimaga ka piimasaadustega ka siseturgu, eriti Kaunasest.

LIHAEKSPORDI KORRALDUS

Lihaekspordi alal on teinud Leedu suuri edusamme. Kogu aeg näitab peekoni väljavedu suurt tõusu. 1932. a. tõusis väljaveetud peekoni hulk üle 25 tuhande tonni. — Ka loomaliha väljavedu on püsinud kõrgel — 1932. aastal 8784 tonni.

Liha väljavedu Leedust toimub enamasti A.-S. „Maistas“e“ kaudu. Aktsiate enamus on praegu juba põllumeeste käes, kes varustavad tapamaja peekonsigadega, sest sigade vastuvõtmise korraldus on nõnda läbi viidud, et seakasvatajad ajajooksul muutuvad siin täielis-teks peremeesteks. A.-S. „Maistas“e“ on asutatud 1923. aastal, kusjuures alguses oli tegevuses üks tapamaja ja seal tapeti peamiselt kariloomi, niihästi ekspordiks kui ka sisemaa tarvituseks. Praegu töötavad juba neli tapamaja, mis on tööga väga üle koormatud, — tähtsamaks artiklik on peekonsiga.

* * *

Kokkuvõttes võib põllumajanduslike ja ühistegeliste organisatsioonide kohta tähendada seda, et need on üldiselt alles vähem välja arenenud kui meil, kuid tihti on seejuures nende töökorraldus ja töötulemused paremad kui meil, sest puuduvad nõnda teravad lahkkelid ja lahkpeüüded, nagu see meil väga sagedane. Ebaaus võistlus paralleelselt töötavate organisatsioonide vahel rõõvib meilt väga palju tööjõudu, — Leedu ühiskondlikus elus on seda tõesti vähem märgata.

A

40349

5

12 67 08